



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Historia Scholastica Magistri Petri comestoris sacre
scripture seriem breuem nimis [et] obscuram elucidans**

Petrus <Comestor>

Argentine, 1503

VD16 P 1829

Sequit[ur] tabula in historia[m] Genesis

urn:nbn:de:hbz:466:1-30892

Proemiū in Scholasticā historiam

Incipit prologus epistolarius.

Reuerendo

patri ac domino suo Gual-
helmo dei gratia seno-
nensi archiepiscopo. Pe-
trus seruus christi presbyter
ter trecensis. Vitam
bonam et exitum beatum

Causa suscepti laboris fuit instans petitio
sociorum. Qui cum historiae sacre scripture in-
serie et glossis diffusam lectitarent breuem ni-
mis et inexpressam, opus aggredi me compu-
lerunt: ad quod per veritatem historie sequenda
recurreret. In quo sic animus stilo impaui: ut
a dictis patrum non recederem. Licet nouitas fa-
uorabilis sit: et mulcens aures. Porro a cos-
mographia moysi inchoans: rituum histori-
am deduxit usque ad ascensionem saluatoris, per
lagus mysteriorum peritioribus relinquens: in
quibus vtilia et vetera prescripta: et noua cedere licet.
De historiis quoque et historicorum quedam incidens
ita pro ratione temporum inseruit: instar rituum
qui secus alneum diuertacula que inueniente
replens: perseruare tamen non cessat. Veritatem
que stilo rudi opus est lima, vobis pater in dy-
te limam referuauit: ut huius operi deo volente et
correctio vestra splendor: et auctoritas pres-
beat pennitatem. Per omnia benedictus deus.

Incipit historia scholastica theologie di-
sciplina.

Imperatozie ma-

ifestas est: in palatio tres hinc man-
siones, auditorium vel historiarum:
in quo iura decernit, cenaculum: in quo cibaria
distribuit, thalamum: in quo quiescit. Ad hunc
modum imperator noster qui imperat ventis et
mari: mundum hinc habet pro auditorio, vbi
ad nutum eius omnia disponunt. Unde illud.
Estate, Celum et terra ego impleo. Secundum hunc
dicunt dominus. Unde, Domini est terra et pleni-
tudo eius. Animam iusti habet pro thalamo,
quia deliciae sunt ei ibi quiescere et esse cum fi-
liis hominum. Secundum hunc dicunt sponsus: et anti-
ma cuiusque sponsa. Sacra scriptura habet
pro cenaculo: in qua sic suos inebriat: ut so-
brios reddat. Unde, Ambulauimus in do-
mo dei cum consensu. id est in sacra scriptura
solum sapientes secundum hanc dicunt patres

familias, Cenaculi
huius tres sunt par-
tes, fundamentum, pa-
ries, tectum. Histo-
ria fundamentum est
cuius tres sunt spec-
ies, Annalis, Kales-
daria, Ephimera,
Allegoria paries su-
perinnitens: quod per fa-
ctum aliud factum
figurat. Tropolo-
gia domus culmini
superpositus: que per
id quod factum est
quid a nobis sit fa-
ciendum insinuat. Pri-
ma plantior, Secunda acutior, Tertia suauior.

A fundamentum sume-
mus principium lo-
quendi, imo ab ipso
fundamenti princi-
pio, eo iuuante qui
omnium princeps
est principium.

stantia, Quandoque a numero: ut Apphede-
septem mulieres virum unum tenet, id est septem
dona gratiarum. Quandoque a loco: ut per montem in quo
docebat christus eminentiam virtutum. Quandoque
a tempore: ut non sit fuga vestra hinc hinc vel
sabbato, id est in refrigeratione charitatis. Quandoque
a facto: ut interfectio Holie a David, id est in-
terfectio diaboli a christo. Tropologia est ser-
mo conuersus: pertinens ad mores animi.
Et magis mouet quam allegoria: que pertinet ad
ecclesiam militantem: anagoge ad triumphan-
tem: et ad domini trinitatem.

Sequitur tabula in historia Genesis

De creatione empyrei celli et quattuor ele-
mentorum, Ca. i.
De primaria mundi confusione, ca. ii.
De opere prime diei, ca. iii.
De opere secunde diei, ca. iiii.
De opere tertie diei, ca. v.
De opere quarte diei, ca. vi.
De opere quinte diei, ca. vii.
De opere sexte diei, ca. viii.
De creatione hominis, ca. ix.

a 2

Ephimera est febris que

durat tamen per diem a ver-

me dicta, qui eodem

die moritur quo nascitur.

Historia annalis

est factum: quod per annum

factum est, kalendaria bi-

storia que in vno mense

facta est, factum aliquid in

signe quod in vno mense

factum est, Ephimera est

quod repetitum factum est, in

vno die vel in parte men-

sis. Hac similitudine ephimera est piscis que mo-

rit eodem die que nascitur.

Allegoria

quod a persona: ut Iesus

ac significat christum.

Quandoque a re que non

est persona: ut verberatio oc-

culus humanitatem pas-

sam significat. Perso-

na enim est individua

rationabilis nature sub-

stantia. Quandoque a numero: ut Apphede-

septem mulieres virum unum tenet, id est septem

dona gratiarum. Quandoque a loco: ut per montem in quo

docebat christus eminentiam virtutum. Quandoque

a tempore: ut non sit fuga vestra hinc hinc vel

sabbato, id est in refrigeratione charitatis. Quandoque

a facto: ut interfectio Holie a David, id est in-

terfectio diaboli a christo. Tropologia est ser-

mo conuersus: pertinens ad mores animi.

Et magis mouet quam allegoria: que pertinet ad

ecclesiam militantem: anagoge ad triumphan-

tem: et ad domini trinitatem.

Tabula

De institutione coniugij	ca. x.	De incestu Loth	ca. lliij.
De quiete sabbati z sanctificatiōe	ca. xij.	De peregrinatiōe abrae apud abimelech re gem gerare	ca. lvi.
De creatiōe anime proplasti.	ca. xij.	De ortu Isaac z electiōe agar cū filio	ca. lvij.
De paradiso z lignis paradisi	ca. xiiij.	De puteo iuramenti	ca. lvij.
De quattuor fluminibz paradisi	ca. xiiij.	De imolatiōe arietis p Isaac	ca. lvij.
De phibitiōe edulij z de pcepto	ca. xv.	De morte Sare	ca. lvi.
De impositiōe nominū animantū z forma tione mulieris	ca. xvj.	De legatiōe eltezer in mesopotamiā	ca. lvi.
De somno Ade z formatiōe mulieris de co sta eius	ca. xvij.	De aduentu Rebece ad Isaac	ca. lvi.
De nominibus mulieris	ca. xvij.	De morte abrae post susceptam sobolem d cethura	ca. lvi.
De prophetia Ade	ca. xix.	De ortu regnorum	ca. lviij.
De statu innocentie eoz ante pccm	ca. xx.	Aliud incidens	ca. lviij.
De suggestiōe serpentis sine demōis	ca. xx.	De morte bismaelis	ca. lviij.
De esu pomi z statu post pccm	ca. xxij.	De labore rebecca i ptu geminoz	ca. lviij.
De maledictionibus serpentis mulieris et viri	ca. xxij.	Tertium incidens	ca. lviij.
De electiōe eorūdem de paradiso z rōphea ignea	ca. xxiiij.	De venditiōe p mogetoz Esau	ca. lviij.
De generationibus Ade	ca. xxv.	De descensu Isaac in geraris	ca. lviij.
De oblationibus fratrum	ca. xxvj.	Quartum incidens	ca. lviij.
De morte Abel	ca. xxvij.	De vxoribus Esau	ca. lviij.
De generatiōibus Cain	ca. xxvij.	De benedictione Jacob	ca. lviij.
De Seth z eius generatione	ca. xxix.	De somno Jacob cū fugeret in mesopotaz miam	ca. lviij.
Epilogum interferit	ca. xxx.	De duabus vxoribus Jacob	ca. lviij.
De causa diluuij	ca. xxx.	De quatuor filiis Lier z d filijs ācllax.	ca. lviij.
De arca Noe	ca. xxxij.	Quintum incidens	ca. lviij.
De ingressu in arcam	ca. xxxij.	De reliqs filiis lie z d ortu ioseph.	ca. lviij.
De inundatione z cataclismo	ca. xxxiiij.	De diuersis coloribz p gls z fetibz.	ca. lviij.
De egressione Noe z Jridej	ca. xxxv.	De fuga iacob z federe cū labā ito.	ca. lviij.
De ebrietate noez maledictiōe chā.	ca. xxxvj.	De muneribz pmissis Esau	ca. lviij.
De dissiōe filioz noe: z d neroth.	ca. xxxvij.	De lucta Jacob cum angelo z mutatiōe no minis	ca. lviij.
De turre babel	ca. xxxvij.	De occurſu Esau z emptiōe agrī in siche m	ca. lviij.
Primum incidens	ca. xxxix.	De morte sicheimitarum p ra ptu Dine	ca. lviij.
De ortu idolorum	ca. xl.	De morte rachel i ptu beniamin.	ca. lviij.
De generationibus Sem	ca. xli.	De morte Isaac z regibz Edom	ca. lviij.
De egressu thare z suoz de chaldaea	ca. xliij.	Sextum incidens	ca. lviij.
De annis Abre post mortē p̄tis	ca. xliij.	De venditiōe Ioseph	ca. lviij.
De aduentu abre in terrā chanaā	ca. xliij.	De ingressu Ioseph i egyptū	ca. lviij.
De descensu abre in egyptū z de reditu eius dem	ca. xlv.	Quidā genuit phares z zarā de thamar.	ca. lviij.
De victoria Abre z occurſu Belchisedech	ca. xlv.	De incarcerationē ioseph	ca. lviij.
De ortu inbilet	ca. xlvij.	De expositione somniorum pincerne: z p̄ stozis	ca. lviij.
De sacrificio abre post promissionem here dis	ca. xlvij.	De sublimatiōe Ioseph p expositione so mni p̄pharaonis	ca. lviij.
De fuga agar z ortu bismaelis	ca. xlix.	De ingressu fratru ioseph i egyptū	ca. lviij.
De pacto circūcisionis z mutatiōe nominū abre z sarai	ca. l.	De reditu fratru ad patrem	ca. lviij.
De tribz angelis susceptis ab abraā	ca. li.	De ingressu fratrum in egyptum cum ben iamin	ca. lviij.
De duobz descendētibz in sodomā	ca. liij.	De Ioseph indicantē se fratribz	ca. lviij.
De subuersione sodomoz	ca. liij.		

Historia libri Genesis

De descensu Israel in egyptū	cap. xcvij.
De Joseph occurrere patri: et introducere eum ad regem	ca. xcvij.
De datioe q̄nte p̄ frugū institute.	ca. xcix.
De iuramento q̄d fecit Joseph patri	ca. c.
De b̄ndictioe effraim et manasse	ca. c.
De b̄ndictionibz duodecim tribuū	ca. cxij.
De Ruben	ca. cxij.
De symeone et leui,	ca. cxij.
De Iuda,	ca. cxj.
De Zabulon.	ca. cxij.
De Iachar.	ca. cxij.
De Dan.	ca. cxij.
De Gad.	ca. cxj.
De Aser.	ca. cxj.
De neptalim.	ca. cxj.
De benedictionibz Joseph.	ca. cxij.
De beniamin.	ca. cxij.
De morte Jacob et translatione eius in hebron.	ca. cxliij.
De reditu Joseph et eius morte.	ca. cxv.

De creatione empyrei celi et quattuor elementorum. **Capitulum I.**

In principio

erat verbum: et verbum erat principium in deo et per quod per creatum mundum. Mundus quatuor modis dicitur. Quatuor empyreum celum mundus dicitur

propter sui mundiciam. Quandoque sensibilis mundus: qui a grecis pan, a latinis omne dicitur: quia philosophus empyreum non cognovit. Quandoque sola regio sublunaris mundus dicitur: quia hec sola animantia nobis nota habet, de qua princeps huius mundi eijciet foras. Quandoque homo mundus dicitur: quia in se totum mundi imaginem representat. Unde a domino homo omnis creatura dicitur est, et grecus hominem microcosmum, id est minorem mundum vocat. Empyreum autem et sensibile mundum: et sublunarem regionem creavit deus, id est de nihilo fecit: hominem vero creavit, id est plasnavit. De creatione ergo illorum trium inquit legislator. In principio creavit deus celum et terram, id est continens et contentum, id est celum empyreum et angelicam naturam. Terram vero materiam omnium corporum, id est quatuor elementa, id est mundum sensibile ex his constantem. Quidam celum superiores partes mundi sensibilis intelligunt, terras inferiores et palpabiles. Ubi nos habemus deus: hebreus habet eloim: quod tam singulare quam plurale est, id est deus vel dii, quia tres persone unum deum creator est. Cum vero dixit moyses, creavit, trium errores elidit, platonis, aristotelis, et epicuri. Plato dicit tria fuisse ab eterno, id est deum, ideas, ille, et in principio tempus de ille mundum factum fuisse, aristoteles duo, mundum et opificem: quod de duobus principijs: scilicet materia et forma operatur est sine principio: et operatur sine fine, epicurus duo, inane et atomos: et in principio natura quidam atomos solidavit in terram, alios in aquam, alios in aerem, alios in ignem. Moyses vero solum deum eternum proposuit: et sine principio et materia mundum creatum. Creatum autem est in principio, id est in filio, et iterandum est in principio sic. In principio creavit deus celum et terram, in principio, id est tempus. Quia ei sunt mundus et tempus. Sic autem solus deus eternus: sic mundus sempiternus, id est spiritus eternus, id est temporaliter eternus: angeli quoque sempiterni. Unde in principio omnium creaturarum: creavit celum et terram